

تحلیل بزه‌دیدگی جنسی زنان در شبکه‌های اجتماعی: نمونه پژوهی تانگو

حمیدرضا دانش‌ناری* عباس شیخ‌الاسلامی** حسین محمدکوره‌پز***

(تاریخ دریافت: ۹۵/۳/۲۵ تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۲/۱۸)

چکیده؛

رشد فناوری اطلاعات، افزایش استفاده از اینترنت و رشد روابط اجتماعی از گذر فرآیندهای رایانه‌مدار، موجب افزایش استفاده از شبکه‌های اجتماعی شده است؛ به طوری که امروزه استفاده از شبکه‌های مورد اشاره، به بخشی از زندگی افراد تبدیل شده است. عضویت در شبکه‌های اجتماعی مختلف و برقراری ارتباط مجازی با دیگران، گرچه فرصت مناسبی را جهت به اشتراک گذاری دانش، سوابق شغلی-حرفه‌ای به وجود آورده است، اما پیامدهای ناگواری از جمله بزه‌دیدگی جنسی زنان را نیز به همراه داشته است. بزه‌دیدگی جنسی در این قلمرو نه تنها برقراری روابط جنسی متعاقب آشنایی و دوستی در شبکه‌های اجتماعی را دربرمی‌گیرد، بلکه ارسال تصاویر، فیلم‌ها و متن‌های هرزه‌نگارانه در این فضا را نیز پوشش می‌دهد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که یکی از اقسام بسیار مهم بزه‌دیدگی در شبکه‌های اجتماعی، قربانی شدن جنسی زنان است. از این رو مطالعه‌ی پیش‌رو که به بزه‌دیدگی جنسی زنان در شبکه اجتماعی تانگو پرداخته و به دنبال پیشگیری از بزه‌دیدگی آن‌ها در این شبکه است، به این نتیجه رسیده است که عواملی چون نمایه‌ی عمومی کاربران در تنظیمات اولیه این برنامه، عدم رعایت حریم خصوصی توسط کاربران، امکان یافتن کاربران زن از طرق مختلف، عدم نظارت اولیه‌ی شبکه تانگو در ارسال تصاویر و ویدئوها و نیز عدم سازوکارهای مناسب جهت شناسایی هویت واقعی کاربران، ظرفیت تانگو را در بزه‌دیدگی جنسی زنان افزایش داده است.

واژگان کلیدی: بزه‌دیدگی جنسی، شبکه اجتماعی، تانگو، حریم خصوصی، سامانه‌های نظارتی.

* دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول): hdanesh90@yahoo.com

** دانشیار گروه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.

*** دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی.

۱. مقدمه

انقلاب صنعتی، رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات و نیز استفاده فزاینده از اینترنت، در عصر حاضر نحوه‌ی تعامل میان افراد را دستخوش تغییراتی کرده است. در گذشته، نحوه‌ی ارتباط افراد با یکدیگر به صورت رودررو^۱ بود، اما امروزه شاهد برقراری روابط اجتماعی از طریق فضای مجازی هستیم (ویلیامز، ۱۳۹۱: ۱۲). از همین روست که در دوره‌ی کنونی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی به بخشی از شبکه‌های برقراری ارتباط در دنیای مدرن تبدیل شده است. بر این اساس، رشد این شبکه‌ها موجب شده است تا ارسال پیام متنی، صوتی و تصویری جایگزین نشست‌های صمیمانه شود.

یافته‌های پژوهش‌ها نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی با اهداف متفاوتی تأسیس می‌شوند. بر اساس شواهد موجود، برخی از آن‌ها از جمله «لینکدین»^۲، فرصت دسترسی و به اشتراک گذاری اطلاعات حرفه‌ای- شغلی را در اختیار افراد قرار می‌دهد (پاچاریسی، ۲۰۰۹، ۱۳). بعضی دیگر از این شبکه‌ها با هدف برقراری رابطه اجتماعی با دیگران و به اشتراک گذاری اطلاعات و اخبار روز تأسیس شده‌اند که از آن جمله می‌توان به شبکه اجتماعی «فیس بوک»^۳ اشاره کرد (سوئینی، ۲۰۱۲: ۲۳). در اساسنامه‌ی برخی دیگر از این شبکه‌ها نیز تفریح و برقراری رابطه اجتماعی، هدف اولیه به شمار می‌رود. به عنوان مثال، با ایجاد حساب کاربری و ثبت نام در شبکه تانگو، به محض ورود به صفحه اصلی، پیامی متنی از طرف شبکه برای کاربر جدید ارسال می‌شود که در آن این پیغام آمده است: «به تانگو خوش آمدید! اینجا مکانی است برای ارتباط داشتن، اجتماعی بودن و تفریح کردن»^۴.

1. Face To Face
2. LinkedIn
3. Facebook

۴. لازم به ذکر است که در قسمت‌های مختلف این پژوهش، مثال‌های آورده شده از شبکه اجتماعی تانگو، بر اساس مشاهداتی است که نویسندگان حین ایجاد حساب کاربری، نصب و استفاده از این برنامه به دست آورده‌اند.

شبکه‌های اجتماعی جهت تحقق اهداف موردنظر خود، موجب بسط روابط میان افراد می‌شوند. از این رو، این شبکه‌ها به افراد اجازه می‌دهند تا از طرق مختلف با یکدیگر آشنا شوند و در قالب‌های عمومی و خصوصی به گفت‌وگو با یکدیگر بنشینند. این امر، افزون بر آن که موجب آشنایی افراد، انتقال مباحث علمی، اعتقادی و ... می‌شود، زمینه‌های گفت‌وگوهای میان تمدن‌ها و ملل مختلف را نیز تحقق می‌بخشد.

با وجود پیامدهای مثبت شبکه‌های اجتماعی، نمی‌توان از آثار سوء آنها نیز غافل شد. بر اساس شواهد موجود، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند آثار زیان‌باری را برای افراد به وجود آورند که از آن جمله می‌توان به افسردگی، دوری‌گزینی از فضای واقعی، پرخاش‌گری و انزوایابی اشاره کرد. بدون شک، یکی دیگر از مهم‌ترین پیامدهای ناگوار رشد شبکه‌های اجتماعی، امکان بزه‌دیدگی کاربران در این بستر است. کاربران شبکه‌های اجتماعی در قالب‌های مختلف ممکن است قربانی شدن را در حوزه‌های مختلف هم‌چون بزه‌دیدگی جنسی، سرقت هویتی، کلاهبرداری اینترنتی، جاسوسی اقتصادی و بازنمایی سوء از محصولات تجربه کنند. بر اساس شواهد موجود، یکی از مهم‌ترین انواع بزه‌دیدگی زنان در شبکه‌های اجتماعی، قربانی شدن جنسی آنها است. پیمایش مؤسسه‌ی «تلاش برای جلوگیری از سوءاستفاده‌های برخط»^۱ نشان داده است که زنان، ۸۰ درصد بزه‌دیدگی جنسی در شبکه‌های اجتماعی را به خود اختصاص داده‌اند (مارکوم و هاگینز، ۲۰۱۴: ۱۳۴). این امر افزون بر آن که روح و شرافت زنان را به یغما می‌برد، به تداوم هژمونی مردسالارانه حاکم بر جوامع نیز کمک می‌کند. از این رو، شناسایی دلایل بزه‌دیدگی جنسی زنان در شبکه‌های اجتماعی و ارائه‌ی سازوکارهای پیشگیرنده، نه تنها از قربانی شدن مدرن جنسی زنان می‌کاهد، بلکه هم‌سو با آرای حامیان حقوق زنان، آنها را از قالب سرسپردگان جنسی، خارج می‌کند.

1. Working to Halt Online Abuse Association

گرچه در خصوص تعداد کاربران شبکه‌های اجتماعی، آمار رسمی موجود نیست، اما شواهد غیررسمی حاکی از آن است که چهار شبکه تلگرام^۱، واتزآپ^۲، لاین^۳ و تانگو^۴، بیش‌ترین طرفداران را دارند. در خصوص شبکه‌های تلگرام و واتزآپ، افراد تنها به اشخاصی دسترسی دارند که شماره تلفن آن‌ها را در لیست مخاطبان خود داشته باشند. در شبکه لاین نیز دو راه جهت برقراری ارتباط با افراد وجود دارد که عبارت‌اند از: ذخیره داشتن شماره تلفن و دانستن شناسه کاربری افراد، اما در شبکه تانگو، افراد از طرق مختلفی هم‌چون جست‌وجوی نام، شماره تلفن، رایانامه، استفاده از قابلیت GPS و ... می‌توانند با اشخاص دیگر ارتباط برقرار نمایند. از این‌رو و با توجه به آن‌که به موازات افزایش برقراری ارتباط با افراد غریبه، امکان بزه‌دیدگی جنسی زنان افزایش می‌یابد، در پژوهش حاضر، شبکه‌ی اجتماعی تانگو به‌عنوان «نمونه پژوهش» انتخاب شده است.

بر این اساس، تحقیق پیش‌رو در پی آن است تا با معرفی شاخص‌های این شبکه، چرایی بزه‌دیدگی جنسی زنان را در آن مورد ارزیابی قرار داده، الگوهای بزه‌دیدگی جنسی را در این قلمرو کنکاش کند و سرانجام، سازوکارهای پیشگیرانه از بزه‌دیدگی جنسی زنان را ارائه دهد. با توجه به موضوع مورد نظر و ضرورت اتخاذ تصویری جامع و گسترده در مورد موضوع پژوهش حاضر، نوع تحقیق، کاربردی است. روش گردآوری داده‌ها نیز توصیفی-تحلیلی از نوع «کیفی» است. در این روش، محقق افزون بر تصویرسازی آن‌چه هست، به تشریح و تبیین دلایل چگونگی بودن و چرایی وضعیت مسأله می‌پردازد. از این‌رو، ابتدا موضوع تحقیق که از برخورد با موقعیت مسأله‌ای حاصل می‌گردد، مطرح می‌شود. پس از بیان موضوع تحقیق و با نگرش به نوع پژوهشی که باید انجام شود، اطلاعات لازم در مورد موضوع تحقیق گردآوری می‌گردد. در نهایت، بر اساس داده‌های موجود، مسأله مورد نظر مورد تحلیل و ارزیابی قرار

-
1. Telegram
  2. WhatsApp
  3. Line
  4. Tango

می‌گیرد. لازم به ذکر است که نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی و کمی تفاوت بسیار دارد؛ زیرا در روش کیفی، هدف کسب درک عمیق از پدیده‌ی مورد بررسی است. از آن‌جا که پژوهش کیفی راهی برای رسیدن به محتوای ذهنی افراد است و نمی‌توان آن را از طریق روش‌های سخت و دقیق انجام داد، ابزارها و روش‌های آن نیز بسیار متفاوت هستند. در پژوهش کمی تأکید زیادی بر انتخاب تصادفی و شانس برابر برای همه اعضای جامعه مورد پژوهش وجود دارد، اما در پژوهش‌های کیفی، نمونه پژوهش یا به عبارت بهتر، مشارکت‌کنندگان، انتخاب یا دعوت می‌شوند. به همین دلیل است که در پژوهش‌های کیفی، به جای نمونه از مشارکت‌کنندگان و به جای نمونه‌گیری از انتخاب موارد یا مشارکت‌کنندگان نام برده می‌شود. با توجه به موارد فوق و اختلاف‌های ذکر شده، این سؤالات مطرح می‌شوند که معیار انتخاب مشارکت‌کنندگان چیست؟ چه زمانی جلب مشارکت خاتمه می‌یابد و چند نفر برای قرار دادن اطلاعات کافی در اختیار پژوهش‌گر مورد نیاز هستند؟ بیان نحوه انتخاب مشارکت‌کنندگان در زمان تهیه گزارش چگونه باید باشد؟ (رنجبر و دیگران، ۱۳۹۱: ۲۳۹). در پژوهش‌های کمی و کیفی واحدهای مشاهده و تحلیل ممکن است بسیار متغیر باشند. افراد، خانواده‌ها، گروه‌ها، مؤسسات، قلمروهای جغرافیایی و فرهنگی، دوره‌های زمانی، برنامه‌ها، اسناد، ترکیبی از موارد فوق و سایر موارد نمونه‌هایی از واحدهای مورد پژوهش هستند که در هر دو نوع کمی و کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرند. با این حال و با وجود یکسان بودن منبع پژوهش، در این دو روش منطق کاملاً جداگانه‌ای برای انتخاب پژوهش‌شوندگان وجود دارد (سالگادو، ۲۰۱۲: ۶۱۳). در پژوهش‌های کمی، انواع روش‌های نمونه‌گیری وجود دارند که مبنای اصلی آن‌ها احتمالی بودن و مهم‌ترین ویژگی آن، وجود شانس برابر برای هر فرد در انتخاب شدن است. در روش کمی، نمونه‌گیری به صورت تصادفی انجام می‌شود و تمام تلاش بر این است تا از احتمال‌های نابرابر جلوگیری شود. با این کار انتظار می‌رود که برآورد نزدیک‌ترین مقدار به پارامتری از جامعه که نمونه از آن انتخاب شده است، صورت گیرد (رنجبر و دیگران، ۱۳۹۱: ۲۳۹). با توجه به نکات پیش‌گفته می‌توان به این نتیجه رسید که نمونه‌گیری احتمالی در روش کمی به دنبال تعمیم و

استنتاج خصوصیات کلی پدیده مورد بررسی است. در حالی که پژوهش کیفی نمونه‌های خود را با هدف کسب دانش عمیق، متمرکز و با جزئیات زاید از بین کسانی که این پدیده را تجربه کرده و می‌توانند اطلاعات زیادی را در اختیار پژوهش‌گر بگذارند، انتخاب می‌کنند. بر اساس این نوع از نمونه‌گیری، برای گردآوری اطلاعات محقق با افرادی تماس برقرار می‌کند که در زمینه موضوع تحت بررسی یا جنبه‌هایی از آن دارای اطلاعات و شناخت مناسب و کافی باشند (محمدپور؛ رضایی، ۱۳۷۸: ۱۸-۱۹). در این روش نمونه‌گیری که خاص تحقیقات کیفی است، تعداد افراد مورد مصاحبه، به عبارت دیگر، حجم نمونه به اشباع نظری سؤالات مورد بررسی بستگی دارد؛ به این ترتیب که هرگاه محقق به این نتیجه برسد که پاسخ‌های داده شده و یا مصاحبه‌های انجام شده با افراد مطلع به اندازه‌ای به همدیگر شباهت دارند که منجر به تکراری شدن پاسخ‌ها و یا مصاحبه‌ها شده و داده‌های جدیدی در آن‌ها وجود ندارد، تعداد مصاحبه‌ها را کافی دانسته و دست از مصاحبه می‌کشد» (همان).

هم‌زمان استفاده از روش‌های کیفی، بیش‌تر در پژوهش‌هایی صورت می‌گیرد که به سبب مشکلات اجرایی یا مسائل اخلاقی و نیز جدید بودن موضوع، نمی‌توان تحقیق را به شیوه تجربی به اجرا درآورد (مالجو، ۱۳۸۸: ۸۸). از آن‌جا که دسترسی به نمونه‌های بزه‌دیدگان جنسی شبکه اجتماعی تانگو به دلیل عدم وجود آمار شفاف قضایی و نیز ارتباط آن با مسائل اخلاقی بسیار مشکل بود، امکان بررسی نمونه‌ای تصادفی که نمایان‌گر تمام زیرگروه‌های این جامعه آماری باشد، فراهم نشد؛ بنابراین تنها راه موجود استفاده از نمونه‌گیری در دسترس و هدفمند بود؛ امری که در مطالعات کیفی از آن به انتخاب نمونه یاد می‌شود. بر این اساس، با هشت بزه‌دیده (زن) جنسی شبکه اجتماعی تانگو در شهر مشهد از طریق جامعه در دسترس، مصاحبه‌های ژرفایی صورت گرفت. میانگین سنی اعضای جامعه آماری ۱۹ سال و سن آن‌ها میان ۱۷ تا ۲۲ سال متغیر بود. کل زمان انجام مصاحبه‌ها، ۱۶ ساعت می‌باشد. گفت‌وگوی میان مصاحبه‌کننده‌ها

و مصاحبه‌شونده‌ها در جلسات مختلف یادداشت‌برداری و سپس توسط نویسندگان، با منابع کتابخانه‌ای تطبیق داده و جهت تبیین موضوعات مربوط، تحلیل شد.

۲. ارزیابی شبکه‌های اجتماعی با نگاهی به تانگو

در زندگی مدرن امروز، استفاده از شبکه‌های اجتماعی به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی افراد تبدیل شده است. به باور الیسون و بوید^۱، شبکه‌های اجتماعی در بردارنده‌ی خدماتی هستند که بر اساس آن افراد می‌توانند یک نمایه^۲ عمومی یا نیمه عمومی را برای خود ایجاد کرده، با دیگر کاربران ارتباط داشته باشند و به اطلاعات آن‌ها دسترسی یابند (بادی؛ الیسون، ۲۰۰۷: ۲۱۱)؛ به عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی به کاربران مختلف خود اجازه می‌دهند تا با یکدیگر رابطه برقرار نمایند.

گرچه رشد شبکه‌های اجتماعی در دوره‌ی کنونی رخ داده است، اما بر اساس یافته‌ها، تأسیس اولین شبکه اجتماعی به سال ۱۹۷۸ برمی‌گردد. در این سال، در شبکه اجتماعی سامانه‌ی تابلو اعلانات رایانه‌ای^۳، نوعی بازی کودکان رونمایی شد (مجله شیگاگو، ۲۰۱۱) و بدین‌سان نسل اول شبکه‌های اجتماعی به وجود آمد. نسل دوم شبکه‌های اجتماعی با آغاز سده‌ی بیست‌ویکم شکل گرفت. در این دوره تأسیس شبکه‌هایی چون «گوگل پلاس»^۴، فیس‌بوک و «یوتیوب»^۵، موجب افزایش ارتباط میان افراد شد، اما در دوره‌ی کنونی شاهد نسل سوم شبکه‌های اجتماعی هستیم. برنامه‌هایی چون وایبر، لاین، «کیک»^۶، تلگرام، واتساپ و تانگو در این قلمرو قرار می‌گیرند. گرچه یکی از اهداف نسل دوم شبکه‌های اجتماعی هم‌چون گوگل پلاس و یوتیوب، سرگرمی و تفریح بوده است (وش، ۲۰۰۹: ۲۵)، اما می‌توان گفت که هدف

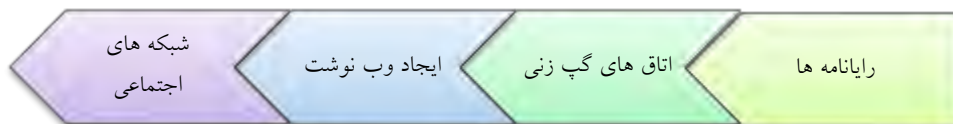
1. Ellison And Boyd
2. Profile
3. Computerized bulletin board system
4. Google Plus
5. You Tube
6. Kik

اصلی و عمده‌ی شبکه‌های نسل سوم، سرگرمی و تفریح کاربران می‌باشد؛ امری که در اکثر شبکه‌های مورد اشاره، تأیید شده‌اند. با وجود تفاوت‌های موجود، وجه اشتراک تمامی شبکه‌ها، اخذ اطلاعات شخصی کاربران (از جمله نام، میزان تحصیلات، سن، کشور، موقعیت مکانی و شاخص‌هایی از این دست) است.

با وجود آثار مثبت شبکه‌های اجتماعی، جرایم سایبری در این حوزه، به‌طور روزافزون در کمیت و کیفیت در حال رشد و تحول می‌باشند. در چارچوب این تحولات و دگرگونی‌ها، ممکن است در هر برهه‌ی زمانی فضاهاى سایبری جدیدی شکل گیرند که آن‌جا را بتوان به عنوان کانون جرم معرفی نمود. به عنوان مثال، زمانی که به ادبیات پژوهشی اوایل هزاره سوم می‌نگریم درمی‌یابیم که در آن زمان به دلیل وجود شکاف امنیتی در نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای رایانه‌ای، داده‌ها و اطلاعات، آماج حملات بزه‌کاران قرار می‌گرفتند، اما با همه‌گیری اینترنت، نسل جدیدی از جرایم متولد شدند و درب‌های جدیدی به روی بزه‌کاری گشوده شد. این بار نه فقط افزارها بلکه انسان‌ها نیز آماج حملات قرار گرفتند. به گونه‌ای که امروزه بزه‌دیدگی آن‌ها بسیار محتمل‌تر از افزارها است؛ زیرا در حال حاضر تجهیزات و افزارهای پیشگیرانه تا حد مطلوبی توانسته‌اند با آسیب‌های دسته‌ی نخست همگام شوند، اما در ارتباط با دسته‌ی دوم آسیب‌ها باید گفت، از آن‌جا که راهبردهای پیشگیرانه‌ی متناسب با آن‌ها بیش از آن‌که تجهیزات محور باشند، انسان‌مدارانند، به‌کندی در حال حرکت می‌باشند. از این‌رو امروزه می‌توان چنین ادعا کرد که خط مقدم ارتکاب جرایم سایبری، شبکه‌های اجتماعی هستند. شکل ۱ به ترتیب رایج‌ترین و نوین‌ترین مناطق جرم‌خیز در فضای سایبر را نشان می‌دهد (محمد کوره‌پز، ۱۳۹۳: ۱۱۹-۱۱۸).

شکل شماره ۱: تحولات مراکز خطر سایبری

یکی از شبکه‌های اجتماعی نسل سوم که امروزه طرفداران بسیاری را در سراسر جهان به دست آورده، تانگو است. سازوکار ایجاد حساب کاربری در این شبکه بدین نحو است که فرد با ارائه‌ی شماره تلفن، نام، نام خانوادگی و رایانامه، صاحب حساب کاربری می‌شود. به محض اتمام مرحله‌ی ثبت‌نام و عضویت فرد در تانگو، پیامی متنی از طرف شبکه برای کاربر جدید ارسال می‌شود که در آن این پیغام آمده است: «به تانگو خوش آمدید! اینجا مکانی است برای ارتباط داشتن، اجتماعی بودن و تفریح کردن». یکی دیگر از اولین پیام‌هایی که در قالب ارائه هشدار به فرد ارائه می‌شود، آن است که: نمایه‌ی شما عمومی است. دیگران می‌توانند شما را پیدا کنند، پست‌های شما را ببینند و برای شما درخواست دوستی ارسال کنند. در ذیل این هشدار، دو راه کار به فرد ارائه می‌شود: ۱- ویرایش اطلاعات؛ ۲- و پذیرش شرایط. در صورتی که فرد، متوجه خطرات احتمالی نقض حریم خصوصی باشد، گزینه‌ی ویرایش اطلاعات را انتخاب می‌کند. با انتخاب این گزینه، فرد به قسمت حریم خصوصی در تنظیمات برنامه می‌رود و در آنجا با گزینه‌های زیر مواجه می‌شود:

دریافت درخواست دوستی، چه افرادی می‌توانند پست‌های من را ببینند، یافتن من بر اساس مکان، آیا در جست‌وجو نمایش داده می‌شوم، در پیشنهادات دوستان دیده می‌شوم و نمایش لیست دوستان در نمایه من. با توجه به آن که نمایه‌ی اولیه در تنظیمات برنامه، عمومی است، تمامی گزینه‌ها جنبه مثبت دارند و کاربر باید گزینه‌های مثبت را بر اساس نظر خود حذف کند.

در صفحه‌ی اصلی تانگو نوار ابزارهایی^۱ قرار دارند که هر یک، قابلیت‌های مختلفی دارند. به عنوان مثال در نوار ابزار سمت چپ در صفحه اصلی (شکل شماره ۲)، اطلاعات نمایه و دیگر کاربردها در قالب یک نوار ابزار عمومی آورده شده است. نوار ابزار دوم ناظر بر پیام‌ها است که در آن می‌توان پیام‌های صوتی، تصویری و متنی را برای مخاطبان ارسال کرد. نوار ابزار سوم نیز مربوط به پست‌هایی است که مخاطبان قرار می‌دهند. این پست‌ها می‌توانند تصویر، صوت یا ویدئو باشند. چنانچه فرد در هشدار اولیه (نمایه‌ی شما عمومی است. دیگران می‌توانند شما را پیدا کنند، پست‌های شما را ببینند و برای شما درخواست دوستی ارسال کنند)، گزینه پذیرش را انتخاب کرده باشد، تمامی افراد می‌توانند پست‌های وی را ببینند، علاقه خود را نسبت به آن اعلام کنند (در قالب لایک) و در خصوص آن به اظهار نظر بپردازند. نوار ابزار بعدی مربوط به جست‌وجو است. در تانگو، هشت راه، جهت برقراری ارتباط با دیگر افراد وجود دارد که عبارت‌اند از: جست‌وجوی نام، شماره تلفن، رایانامه، افرادی که ممکن است شما آن‌ها را بشناسید و استفاده از قابلیت GPS (تکان دادن، افراد نزدیک، افراد مشهور، افراد در سراسر دنیا). یکی دیگر از قابلیت‌های این برنامه، آن است که در صورتی که یکی از مخاطبان دفتر تلفن کاربران، عضو این شبکه شود، در قالب پیام به کاربران اطلاع داده می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل شماره ۲: صفحه اصلی شبکه اجتماعی تانگو

۳. ظرفیت تانگو در ارتکاب جرایم جنسی علیه زنان

بر اساس یافته‌های فین و باناچ^۱، اگرچه اینترنت به زنان کمک می‌کند تا سلامتی جسمی و روحی خود را بهبود بخشند، ولی این امر خالی از مخاطره نیست؛ زیرا زنان در این بستر همواره در معرض از دست دادن حریم خصوصی، ارتباطات نامحدود و بی‌قید، مزاحمت و «تعقیب ایدائی»^۲ برخط می‌باشند (هالدر؛ جیشانکار، ۲۰۱۱، ۳۰۸). دورینگ^۳ نیز در این راستا خاطر نشان کرده است که بزرگ‌ترین خطر اجتماعی‌سازی اینترنت، در رابطه‌ی جنسی سایبری شکل گرفته است که بر اساس آن، اثر روحی دل‌خراش و پایان‌ناپذیر در کاربر زن ایجاد می‌شود. کلمه‌ی

-
1. Finn and Banach
  2. Stalking
  3. Doring

«سکس سایبری»^۱ که توسط دورینگ به عنوان یک اصطلاح فشرده برای پوشش مزاحمت جنسی سایبری، روسپی‌گری سایبری یا تجاوز جنسی مجازی، استفاده شده است، تأکید می‌کند که آزادسازی زنان آن‌ها را مستعد بزه‌دیدگی جنسی در شبکه‌های اجتماعی کرده است (همان). شبکه‌ی اجتماعی تانگو با در اختیار داشتن برخی شرایط، ظرفیت فراوانی را برای بزه‌دیدگی جنسی زنان داراست. در این بستر وجود برخی شاخص‌ها در این شبکه، امکان بزه‌دیدگی جنسی زنان را افزایش می‌دهد که از آن جمله می‌توان به نمایه‌ی عمومی کاربران در تنظیمات اولیه، امکان یافتن کاربران زن از طرق مختلف، عدم نظارت اولیه‌ی شبکه‌ی تانگو در انتشار تصاویر و ویدئوها، عدم سازوکارهای مناسب جهت شناسایی هویت واقعی کاربران و ورود بدون رضایت به گروه‌ها اشاره کرد. در ادامه به بررسی تک تک این ظرفیت‌ها می‌پردازیم و نقش آن‌ها را در بزه‌دیدگی جنسی زنان تحلیل می‌کنیم.

۳-۱. نمایه‌ی عمومی کاربران در تنظیمات اولیه

همان‌طور که مطرح شد، یکی از اولین پیام‌هایی که در قالب ارائه‌ی هشدار به فرد ارائه می‌شود، آن است که: «نمایه شما عمومی است. دیگران می‌توانند شما را پیدا کنند، پست‌های شما را ببینند و برای شما درخواست دوستی ارسال کنند». در ذیل این هشدار، دو راه کار به فرد ارائه می‌شود: ۱- ویرایش اطلاعات؛ ۲- و پذیرش شرایط. یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه نشان می‌دهد که از یک سو، اغلب افراد در شبکه‌های اجتماعی بدون در نظر گرفتن حریم خصوصی خود، نمایه‌ی عمومی را مورد پذیرش قرار می‌دهند و از سوی دیگر، همین عامل از علل اصلی بزه‌دیدگی جنسی زنان در شبکه‌های اجتماعی و از جمله تانگو است (مارکوم؛ هاگینز، ۲۰۱۴: ۱۳۴).

شاید بتوان دلیل این امر را در این نکته جست‌وجو کرد که کاربران زن شبکه‌های اجتماعی از تمامی اقشار جامعه هستند و برخی از آن‌ها به دلیل سواد کم، فاقد اطلاعات کافی در مورد

حریم خصوصی هستند.^۱ بر اساس یافته‌های حاصل از انجام مصاحبه‌های ژرفایی در این پژوهش، بی‌دقتی و عدم علم کاربران زن به پیامدهای نقض حریم خصوصی از عواملی است که موجب تسهیل بزه‌دیدگی جنسی آن‌ها شده است. برخی کاربران زن نیز به واسطه‌ی شوق استفاده هرچه سریع‌تر از این شبکه، گزینه پذیرش را انتخاب می‌کنند. در این صورت، زنان کلیه اطلاعات خود را در اختیار افراد قرار می‌دهند. برخی دیگر از کاربران زن تانگو نیز هم چون دیگر افراد ممکن است نسبت به رعایت حریم خصوصی خود حساس نباشند. این امر موجب می‌شود تا تمامی افراد ولو غریبه‌ها، همه پست‌های کاربران زن را ببینند و برای آن‌ها درخواست دوستی ارسال کنند. این امر به‌ویژه هنگامی وضعیت نگران‌کننده‌ای به خود می‌گیرد که مرتکبان در درخواست‌های دوستی خود با اظهارات واهی، زنان را فریفته و اعتماد آن‌ها را جلب کنند و از این طریق به دنبال ارتکاب جرایم جنسی علیه آن‌ها برآیند. چنانچه نمایه کاربران زن در تانگو، عمومی باشد، افراد قادرند پست‌های آن‌ها را مشاهده کنند. به طور کلی و بر اساس یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها، یکی از راه‌های اصلی برقراری ارتباط در شبکه‌های اجتماعی، «لایک کردن پست‌ها» است. بدین صورت که افراد غریبه بدون برقراری هرگونه تماس، ابتدا پست‌های شخص مورد نظر خود را لایک می‌کنند و پس از مدتی با جلب اعتماد طرف، وی را به مخاطبان خود اضافه می‌کنند.

یکی از بزه‌دیدگان نمونه این پژوهش در خصوص نمایه‌ی عمومی چنین گفت: «من نمی‌دانستم که استفاده از نمایه‌ی عمومی ممکن است فرد را در معرض خطراتی قرار دهد. در

۱. لازم به توضیح است که یکی از علت‌های اولیه‌ی رشد انحرافات سایبری آن است که به‌واسطه مجازای بودن، فقدان نمود خارجی و ملموس نبودن این آسیب‌ها، عموم مردم از درک این تهدیدها در زندگی در این زیست‌بوم به‌ظاهر رویایی ناآگاه می‌باشند. از این رو شاید مهم‌ترین راهبرد به‌منظور مبارزه با جرایم سایبری آموزش همگانی باشد. به جهت عدم درک آثار گران بار تهدیدات سایبری و تقبیح نکردن ارتکاب این‌گونه جرایم از جانب جامعه، ضرورت نقش آموزش در پیشگیری از جرایم سایبری بیش از سایر جرایم مشخص می‌شود. ساده‌ترین نوع آموزش در ارتباط با این دسته از انحرافات، همان تدابیری است که برای سایر انحرافات اجتماعی به کار می‌بندیم (جهت مطالعه بیشتر بنگرید به: بهره‌مند، محمدکوره‌پز و سلیمی، ۱۳۹۳: ۱۷۱-۱۶۸).

کنار آن، شوق داشتم تا هر چه سریع تر تانگو را نصب کنم؛ چرا که تمامی دوستانم از این شبکه استفاده می کردند و من هم باید وارد آن می شدم. بعد از مدتی فردی به من درخواست دوستی داد که من از سر کنجکاوی آن را پذیرفتم. این فرد بعد از آن که اعتماد مرا جلب کرد، عکس های جنسی خود را برایم ارسال نمود.

یکی دیگر از بزه دیدگان نیز که دارای تحصیلات دیپلم بود، در این خصوص گفت: «تنظیمات تلفن همراه من طوری است که به طور کلی فاقد زبان فارسی است و وقتی تانگو را نصب کردم، چند پیام را دیدم، اما از آن جا که هیچ سوادى در حوزه زبان انگلیسی نداشتم، به سادگی از کنار آن ها گذشتم».

نکته جالب به دست آمده از یافته های میدانی این پژوهش آن است که یکی از بزه دیدگان جامعه آماری، با هدف برقراری رابطه با دیگران، اقدام به نصب و استفاده از تانگو کرده بود. بر اساس نتایج حاصل از مصاحبه ها، این فرد به دنبال برقراری ارتباط با افراد نا آشنا بود. به عبارت بهتر، آن ها در صدد بودند تا در یک فضای غریبه محور با دیگران ارتباط داشته باشند. به گفته وی: «من از دنیای واقعی خسته شده بودم و دنبال آن بودم تا در یک دنیای راحت و بدون محدودیت زندگی کنم. جایی که در آن بعضی محدودیت های ارتباطی وجود نداشته باشد. من که با تمامی ویژگی های حریم خصوصی آشنا بودم، در این دنیا فضای خود را باز گذاشتم و به خودم اجازه دادم تا با تمامی افراد ارتباط داشته باشم. لایک خوردن زیاد پایین هر پست، احساس شگفت انگیزی به من می داد. حتی من به خیلی ها درخواست دوستی می دادم و اگر قبول می کردند از شون می خواستم که پست هایم را لایک کنند». با وجود این می توان چنین نتیجه گرفت که در این نمونه آماری، نظریه سرزنش پذیری بزه دیده (شتاب دهنده) تحلیل پذیر است؛ زیرا این فرد بدون توجه به پیامدهای داشتن نمایه عمومی، اقدام به برقراری رابطه با دیگر کاربران کرده و از این رو، خود را در معرض بزه دیدگی قرار داده است.

پس از بررسی چرایی عدم توجه افراد به حریم خصوصی، به ظرفیت تانگو در بزه‌دیدگی جنسی زنان می‌پردازیم. گرچه کاربران تازه کار و ناآگاه ممکن است حریم خصوصی خود را رعایت نکنند، اما مشکل اصلی را می‌توان در خود تانگو جست‌وجو کرد. تانگو با اهدافی که به دنبال آن است، امکان برقراری ارتباط میان افراد (به هر نحو ممکن) را در دستور کار خویش قرار داده است و حتی در تنظیمات اولیه، نمایه‌ی عمومی را پیش‌بینی کرده است. از این رو می‌توان چنین گفت که وجود نمایه‌ی عمومی در ابتدای ورود به این شبکه، ظرفیت تانگو را در بزه‌دیدگی جنسی زنان افزایش داده است. گرچه افراد حق تغییر شرایط موجود را دارند و می‌توانند حریم خصوصی خود را رعایت کنند، اما وجود شاخص‌هایی چون سواد کم، ناآگاهی و شوق استفاده از برنامه - که در مصاحبه‌ها بدان‌ها اشاره شده است - موجب می‌شود تا آن‌ها بی‌درنگ گزینه پذیرش را انتخاب کنند؛ امری که با یافته‌های پژوهش‌ها نیز هماهنگ است. بر این اساس می‌توان چنین نتیجه گرفت که اگر تانگو در تنظیمات اولیه، نمایه‌ی خصوصی را مدنظر قرار می‌داد و به کاربران اجازه وسعت نمایه را می‌داد، امکان بزه‌دیدگی جنسی زنان نیز کاهش می‌یافت. در این حالت نیز عواملی چون فقدان آگاهی کافی و سواد کم موجب می‌شد تا افراد به دنبال گسترش نمایه‌ی خود نباشند. این امر نیز به نوبه‌ی خود موجب کاهش بزه‌دیدگی می‌شد.

۳-۲. امکان یافتن کاربران زن از طرق مختلف

یکی دیگر از عواملی که ظرفیت تانگو را در بزه‌دیدگی جنسی زنان افزایش داده است، امکان پیدا کردن کاربران زن از طرق مختلف است. در شکل شماره ۲، نوار ابزار جست‌وجو مشاهده می‌شود. همان‌طور که در تصویر دیده می‌شود، جست‌وجوی افراد از طرق مختلفی صورت می‌گیرد. جست‌وجوی نام، شماره تلفن، رایانامه، تکان دادن تلفن، افراد در این نزدیکی، ممکن است بشناسید، در سراسر دنیا و افراد مشهور، گزینه‌هایی هستند که به کاربران کمک می‌کند تا با افراد دیگر ارتباط برقرار نمایند.

با توجه به راه‌های یافتن افراد، با استفاده از روش‌های مورد اشاره، کاربران ممکن است با جست‌وجوی نامی دخترانه، زنان را به مثابه‌ی آماج مناسب انتخاب کنند. به عنوان مثال، چنانچه در قسمت جست‌وجوی نام، اسم «سارا» درج گردد، تانگو قادر است تا تمامی حساب‌های کاربری به این نام را بیابد و در اختیار فرد قرار دهد. در جست‌وجوی شماره تلفن یا رایانامه نیز فرد می‌تواند به صورت تصادفی، کاربران زن را انتخاب کند. با وجود این، احتمال پیدا کردن زنان از دو راه اخیرالذکر به نسبت جست‌وجوی نام کم‌تر است؛ زیرا در این بستر افراد باید رایانامه دقیق کاربران را در اختیار داشته باشند. از این رو نوشتن تصادفی رایانامه و پیدا کردن کاربران زن، احتمال موفقیت کم‌تری دارد. در فرض جست‌وجو بر اساس شماره تلفن نیز فرد شماره تصادفی را می‌نویسد. در این صورت شماره مورد نظر باید از یک سو، عضو تانگو و از سوی دیگر زن باشد تا فرد به هدف خود برسد؛ امری که احتمال آن کم‌تر است.

در برخی فروض دیگر هم چون «تکان دادن تلفن»، «افراد در این نزدیکی»، «ممکن است بشناسید»، «در سراسر دنیا» و «افراد مشهور» نیز کاربران با استفاده از قابلیت GPS می‌تواند زنان را پیدا کنند و امکان برقراری رابطه با آن‌ها را پیدا کنند. در این صورت فرد می‌تواند به تمامی اطلاعات کاربران زن دسترسی یابد، به وی درخواست دوستی دهد و پست‌های وی را لایک کند.^۱

پیدا کردن کاربران زن از تمامی نقاط جهان به شرحی که گذشت، این امکان را به وجود می‌آورد تا افراد آماج مناسب جرایم جنسی را انتخاب کنند. این امر که از مقدمات بزه‌دیدگی جنسی زنان و از ظرفیت‌های تانگو در بروز آن است، موجب می‌شود تا مرتکبان جرایم جنسی علیه زنان، در وهله‌ی اول، آماج مناسب خود را انتخاب نمایند و با جلب اعتماد آن‌ها و ارسال درخواست دوستی، خواسته‌های خود را به تدریج محقق کنند.

۱. البته برقراری ارتباط از طرق مورد اشاره منوط به آن است که فرد نمایه عمومی خود را تغییر نداده باشد؛ به عبارت دیگر، چنانچه فرد با رعایت حریم خصوصی، نمایه خود را از حالت عمومی خارج کرده باشد، امکان یافت شدن از راه‌های فوق از بین می‌رود، اما همان‌طور که مطالعات نشان می‌دهد، عموماً افراد، نمایه عمومی خود را تغییر نمی‌دهند.

بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعات میدانی در این پژوهش، یکی از بزه‌دیدگان جامعه آماری که بزه‌دیده رابطه‌ی منافی عفت مبتنی بر عنف (غیر زنا) و سرقت شده بود، چنین اظهار داشت: «فرد مورد نظری که به من تعرض کرد، ابتدا در صفحه شخصی، پیامی به من داد و بعد از مدتی، کلنجار رفتن و بحث، توانست مرا فریب دهد... با یکدیگر دوست شدیم. بعدها که رابطمان صمیمی شد، از او پرسیدم که چطور من را پیدا کردی و او گفت از طریق قابلیت افراد در این نزدیکی. حتی بعد از مدتی متوجه شدم که وی در محله ما زندگی می‌کند».

۳-۳. عدم نظارت اولیه شبکه تانگو در ارسال تصاویر و ویدئوها

یکی دیگر از ظرفیت‌های تانگو در بزه‌دیدگی جنسی زنان، عدم نظارت این شبکه در ارسال تصاویر و ویدئوها است. بر این اساس کاربران تانگو قادرند هر نوع عکس یا ویدئویی را برای یکدیگر ارسال کنند یا در قالب پست در اختیار دیگران قرار دهند. شدت این عدم نظارت تا بدان‌جاست که افراد حتی در نمایه خود می‌توانند هر نوع عکسی را قرار دهند.

همان‌طور که در ادامه به تفصیل خواهیم گفت، یکی از انواع بزه‌دیدگی جنسی زنان در تانگو، ارسال تصاویر و ویدئوهای مستهجن به آن‌ها است. در این حالت، مرتکب با جلب اعتماد کاربر زن و برقراری رابطه دوستی، جهت تحریک وی، عکس‌ها و ویدئوهای مستهجن را برای زن ارسال می‌کند. بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعات میدانی در این پژوهش، مردان برای تمامی اعضای جامعه آماری، عکس‌ها و ویدئوهای هرزه‌نگارانه ارسال کرده‌اند. دلیل این امر نیز آن است که تانگو هیچ‌گونه نظارتی در ارسال تصاویر و ویدئوها ندارد. به عبارت دیگر افراد در این شبکه قادرند تا انواع ویدئوهای هرزه‌نگارانه و مستهجن را ارسال کنند و از این طریق موجبات بزه‌دیدگی جنسی زنان را فراهم آورند.

در حالت ارسال تصاویر و ویدئوهای مستهجن، زن در صورت عدم رضایت نسبت به اقدام انجام شده، دو راه را پیش روی خود دارد: مسدود کردن مخاطب و گزارش تخلف این فرد. در حالت اول، کاربر زن با مسدود کردن مرتکب، ارتباط خود را با وی به‌طور کلی قطع می‌کند.

در حالت دوم نیز بزه دیده می‌تواند تخلف فرد را به تانگو اعلام کند. در این شرایط نیز امکان رسیدگی به تخلف توسط تانگو به دلایلی چون عدم سازوکار مشخص جهت شناسایی هویت واقعی مرتکب، دشواری دسترسی به متخلف و ... با شک و تردید همراه است. افزون بر آن هر دو راهبرد مورد اشاره -مسدود کردن و گزارش تخلف- که در تانگو به رسمیت شناخته شده است، واکنش مدارانه هستند؛ به عبارت دیگر دو روش فوق، ناظر بر مرحله پس‌ابزه‌دیدگی هستند. از این رو می‌توان چنین گفت که تانگو، هیچ سازوکار مشخصی جهت پیشگیری از ارسال تصاویر و ویدئوهای مستهجن ندارد. فقدان راهبردهای کنش مدارانه و پیشگیرنده در این بستر به همراه فقدان نظارت در تانگو موجب می‌شود تا زمینه‌های بزه‌دیدگی جنسی زنان در این شبکه افزایش یابد.

۳-۴. عدم سازوکارهای مناسب جهت شناسایی هویت واقعی کاربران

یکی دیگر از ظرفیت‌های تانگو در بروز بزه‌دیدگی جنسی زنان، عدم وجود سازوکار مشخص جهت شناسایی بزه‌کاران است. بر اساس شواهد موجود برخی افراد و به ویژه مرتکبان جرایم جنسی با ارائه‌ی هویت جعلی، حساب کاربری خود را ایجاد می‌کنند. بر این اساس این افراد با وارد کردن نام و نام خانوادگی جعلی و ایجاد رایانامه به نام دیگری، وارد شبکه اجتماعی تانگو می‌شوند و به دنبال تحقق اهداف جنسی خود برمی‌آیند؛ این امر به ویژه هنگامی تقویت می‌شود که به یاد آوریم بخش بزرگی از کاربران -به ویژه نوجوانان و جوانان- به منظور پاسخ به نیازهای جنسی خود به فضای سایبر سفر می‌کنند؛^۱ زیرا این فضا با ناشناختگی اعطائی به

۱. متأسفانه آمارهای تکان‌دهنده زیر بیان‌گر آن‌اند که ۱۲ درصد از کل وب‌گاه‌ها، اختصاص به مسائل هرزه‌نگاری دارند (نزدیک به ۴ میلیون و ۲۰۰ هزار وب‌گاه)، روزانه بیش از ۲ و نیم میلیارد رایانامه حاوی هرزه‌نگاری ردوبدل می‌شود (بیش از ۸ درصد تمامی رایانامه‌های ارسالی) و بیش از ۲۵ درصد جست‌وجوهای کاربران به‌منظور رصد این وب‌گاه‌ها می‌باشد. همچنین باید اشاره کرد این صنعت چنان پردرآمد است که در سراسر دنیا سالانه دست‌کم ۵۷ میلیارد دلار سودآوری

کاربران و عدم ملاقات چهره‌به‌چهره، محدودیت‌های دنیای خاکی برای ابراز این تمایلات را از بین برده است.

همان‌طور که می‌دانیم، فضای اینترنت، فضای «گمنامی»^۱ است. در این فضا هیچ نگهبان مرکزی و محل کنترلی وجود ندارد. این عامل موجب می‌شود که از یک‌سو، کنترل بر محتوای داده‌ها از بین رود و از سوی دیگر، هویت افراد مخفی بماند. گرچه مخفی ماندن هویت عموماً از طریق وارد کردن نام‌های جعلی صورت می‌گیرد، اما گاه کاربران با استفاده از سرویس دهنده‌های مختلف و نقض مقررات پروتکل اینترنتی، هویت خود را پنهان می‌کنند. گمنامی، بی‌چهرگی و بی‌نامی افراد در تانگو، نه تنها پیگرد قانونی آن‌ها را با مشکل مواجه می‌کند، بلکه موجب گسترش جرایم ارتكابی در این قلمرو - از جمله بزه‌دیدگی جنسی زنان - می‌شود.

گاه برخی افراد پس از انتخاب آماج خود در دنیای واقعی، ممکن است از طریق برقراری ارتباط با وی در تانگو - از طریق نام، شماره تلفن، افراد در نزدیکی و ... - اطلاعات خویش پیرامون وی را تکمیل کند و سپس مرتکب جرم شود. در این صورت استفاده از نام جعلی، یکی از سازوکارهای مناسب است؛ زیرا مرتکب به دلیل حفظ آبرو و ترس از تعقیب کیفری، بهترین راه ممکن را در استفاده از نام جعلی می‌بیند و به همین دلیل با نام غیر واقعی، حساب کاربری خود را ایجاد می‌کند. از سوی دیگر این عامل باعث می‌شود تا تانگو نیز در شناسایی وی با مشکل مواجه شود. از این رو، عدم وجود سازوکارهای مشخص جهت شناسایی هویت مرتکبان در تانگو می‌تواند آمار بزه‌دیدگی جنسی زنان در این بستر را افزایش دهد.

۳-۵. ورود بدون رضایت به گروه‌ها

یکی دیگر از شاخص‌های مهم در رشد بزه‌دیدگی زنان در تانگو، آن است که کاربران می‌توانند دوستان خود را بدون رضایت، وارد گروه‌های مختلف کنند. گرچه تمامی گروه‌های

---

1. Anonymity

شکل گرفته در شبکه‌های اجتماعی و از جمله تانگو، منحرفانه و مرتبط با مسائل جنسی نیستند، اما در صدی از گروه‌ها به مسائل این حوزه می‌پردازند. در این شرایط ممکن است کاربری، دوست مؤنث خود را به گروه‌های جنسی برده و از این طریق، نمایه‌ی وی را در دسترس همگان قرار دهد. در این صورت افراد خاصی که در این گروه‌ها حضور دارند، وجود زن در گروه را غنیمت شمرده و با دسترسی به نمایه وی و ارسال درخواست دوستی، می‌توانند با وی ارتباط برقرار نمایند.

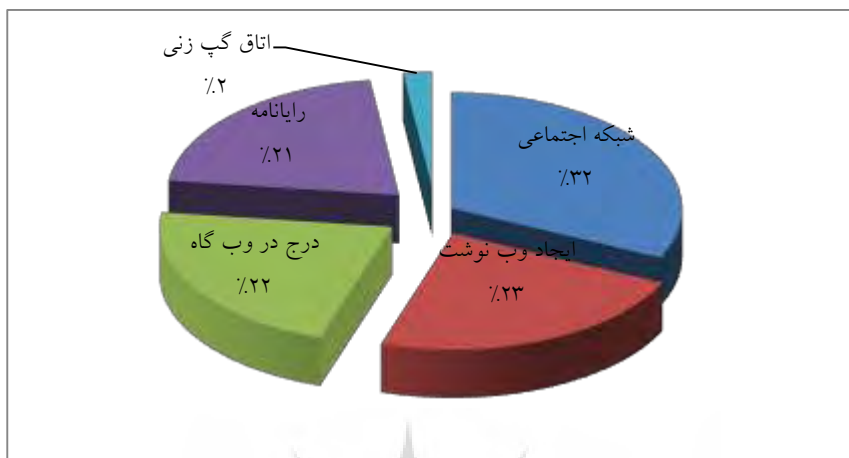
۴. الگوهای بزه‌دیدگی جنسی زنان در تانگو

رشد فناوری اطلاعات موجب افزایش بزه‌دیدگی‌های برخط شده است (ویلسون و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۰۶). از این رو شیوه‌های سنتی بزه‌دیدگی جنسی زنان را امروزه باید در قالب‌های مدرن هم چون بزه‌دیدگی در شبکه‌های اجتماعی جست‌وجو کرد. بر اساس یافته‌ها، در شبکه‌های اجتماعی از جمله تانگو، مرتکبان می‌توانند از ۱۷ راه جهت ارتکاب جرایم جنسی علیه زنان استفاده کنند (کوپس و همکاران، ۲۰۰۹: ۱۸). قابلیت‌های بی‌شمار شبکه‌های اجتماعی نسبت به دیگر ابزارهای مشابه پیشینی خود، نه تنها این محیط را برای کاربران بلکه برای بزه‌کاران نیز محبوب ساخته است. بر این اساس مزاحمین، آزارگران و تروریست‌های سایبری در پی آن‌اند تا بتوانند فرد مورد نظر خود را شکار کنند. برای نمونه مدیران مای اسپیس^۱ دریافتند که از میان تقریباً ۱۸۰ میلیون نمایه ثبت شده در این شبکه‌ی اجتماعی، بیش از ۲۹۰۰۰ نمایه به مجرمین جنسی آمریکایی اختصاص دارد (برداهرست، ۲۰۱۱: ۹۱). همچنین بر اساس آمار پلیس فتای نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، در سال ۱۳۹۰ بیشترین هتک حیثیت افراد در شبکه‌های اجتماعی رخ داده است (شکل ۳) (ناصرآبادی، ۱۳۹۰: ۱۷).

---

1. My Space

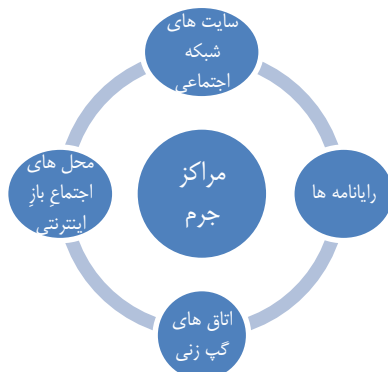
شکل شماره ۳: فراوانی کانون‌های جرم‌خیزِ هتک حیثیت افراد در فضای سایبر

اگر گرایش به کارگیری فضای سایبر برای آزار زنان را در پنج سال گذشته دنبال کنیم، می‌توان دید که مکان‌نگاری^۱ مزبور این‌گونه تغییر کرده است: رایانامه‌ها ← اتاق‌های گپ‌زنی ← محل‌های اجتماع باز مانند دات کام‌ها، وب‌نوشت‌ها و غیره ← سایت‌های شبکه‌های اجتماعی (شامل رایانامه‌ها + صفحه‌خانه نمایه + تابلوهای پیام مشترک) (هالدر؛ جیشانکار، ۱۳۹۳: ۹۸)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل شماره ۴: مراکز جرایم آزار زنان در فضای سایبر

از این رو و با توجه به ظرفیت بالای تانگو در بزه دیدگی جنسی زنان، الگوهای قربانی شدن مورد اشاره ممکن است در دو قالب حساب های کاربری حقیقی و غیرواقعی رخ دهد که در ادامه به بررسی آنها پرداخته می شود.

۴-۱. بزه دیدگی جنسی در قالب حساب های کاربری حقیقی

در این حالت مرتکبان جرایم جنسی علیه زنان با استفاده از ظرفیت بالای تانگو در برقراری ارتباط و پیدا کردن کاربران زن، آماج خود را انتخاب می کنند. در این بستر افراد از طریق ارسال درخواست دوستی و لایک کردن پست ها، اعتماد طرف را جلب می کنند. لازم به ذکر است که در درخواست دوستی، فرد می تواند با کاربر مورد نظر خود گفت و گو کند، خود را معرفی نماید و اطلاعاتی را در مورد خود در اختیار فرد مورد نظر قرار دهد. این امر نیز موجب می شود تا بزه کاران با ادعاهای واهی و بیان برخی مطالب دروغ آمیز و اغواکننده، زنان را متقاعد به قبول دوستی کنند.^۱ در فرض پذیرش درخواست دوستی، مرتکب با دستیابی به برخی اهداف

۱. البته لازم است مجدداً تأکید شود که قبول درخواست دوستی توسط خانم ها نیز در ارتکاب جرایم علیه آنها مؤثر است. از این رو در قسمت های بعدی به تفصیل به بررسی نقش زنان در بزه دیدگی های جنسی در تانگو می پردازیم.

مورد نظر خود، وارد ارتباط با زنان می‌شود و از طرق مختلف در پی برقراری رابطه جنسی با وی برمی‌آید.

در این حالت که بزه‌کاران عمدتاً ارسال پیام‌های متنی، صوتی و تصویری را در دستور کار خود قرار می‌دهند، از یک‌سو زمینه‌های برقراری ارتباط جنسی در فضای واقعی محقق می‌شود و از سوی دیگر، حتی بدون شکل‌گیری رابطه جنسی، زنان به واسطه دریافت پیام‌های مستهجن، بزه‌دیده‌ی جرایم جنسی واقع می‌شوند؛ زیرا بر اساس افکار پژوهش‌گران رویکردهای جنسیت‌محور^۱، ارسال‌های پیام مستهجن به زنان، اثرات روحی و روانی ناگواری را برای آن‌ها به وجود می‌آورد (مارکوم؛ هاگینز، ۲۰۱۴: ۱۳۴) و این امر عاملی است که موجب بزه‌دیدگی جنسی آن‌ها می‌شود؛ به عبارت دیگر ارسال پیام‌های مستهجن به زنان به قصد تحریک آن‌ها و برقراری رابطه‌ی جنسی در دنیای واقعی، شرافت زنانه را از بین می‌برد، موجب افسردگی و سوءظن زنان نسبت به مردها می‌شود و از این‌رو شایسته‌ی وصف بزه‌کاری است. یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه در کشور هند نشان می‌دهد که ۴۰ درصد زنان، بزه‌دیده‌ی دوستان مجازی خود شده‌اند (هالدر و جیشانکار، ۱۳۹۳: ۹۳).

۱. گلستروف در تحلیل رابطه میان فمینیسم و جرم‌شناسی به چهار جنبش متفاوت از این نظریه اشاره می‌کند. فمینیسم لیبرال، فمینیسم رادیکال، فمینیسم جامعه‌گرا و فمینیسم پسامدرن. فمینیسم لیبرال معتقد است که رویه‌های علمی بد و ضعیف، تبعیض‌های جنسی را در پژوهش‌های تجربی ایجاد می‌کنند. فمینیسم رادیکال بر سرکوبی زنان توسط مردان تمرکز می‌کند. تحلیل اصلی این نظریه‌ها بر روابط جنسی است. در این نظریه به زنان مورد تجاوز قرار گرفته، بزه‌دیده اطلاق نمی‌شود، بلکه آنان را بازماندگان می‌نامند؛ افرادی که به‌شدت به دنبال خروج از این وضعیت‌اند. فمینیسم رادیکال حالت انفعالی زنان را ناپسند شمرده و آنان را به تکاپو جهت احقاق حق‌های خود فرامی‌خواند. فمینیسم جامعه‌گرا محل تعامل متغیرهای مختلفی چون روابط جنسی، نژادی و طبقه‌ای است. مباحث بنیادی در این نظریه، جرم‌انگاری جامع (جرم‌انگاری رفتارهای طبقه فرادست و فرودست) و قدرت به مثابه عامل اصلی در تعیین اشکال مختلف جرم است. فمینیسم پسامدرن نیز بر این باور است که زنان به‌عنوان دیگران در نظر گرفته می‌شوند. در این بستر، مردان، خودی (از خود) و زنان، ناخودی و از دیگران در نظر گرفته می‌شوند (دکسردی، ۱۳۹۲: ۶۲).

بنابراین، می‌توان چنین نتیجه گرفت که بزه‌دیدگی جنسی از طریق حساب‌های کاربری حقیقی، از طریق رابطه دوستانه دو طرفه و در قالب ارسال پیام انجام می‌شود. بزه‌دیدگی جنسی در این بستر، از طریق ارسال پیام‌های متنی، صوتی و تصویری محقق می‌شود که در ادامه به بررسی جداگانه این موارد می‌پردازیم. لازم به ذکر است که ارسال پیام‌های مستهجن ممکن است به صورت خصوصی برای زنان ارسال شود یا در گروه‌ها، بارگذاری شوند.

۴-۱-۱. ارسال پیام متنی

در این حالت، مرتکب در قالب ارسال پیام متنی و با نوشتن متن‌های هرزه‌نگارانه موجب بزه‌دیدگی جنسی زنان می‌شود. بدون شک عبارات موجود در متن‌های ارسالی باید حاوی مطالب مستهجن باشد تا بزه‌دیدگی زنان محقق شود. ارسال پیام متنی مستهجن می‌تواند توسط دوستان قدیمی زنان و آشنایان جدید در تانگو صورت گیرد؛ افرادی که از طریق جست‌وجو به لیست دوستان زنان اضافه شده‌اند. بر اساس اظهارات یکی از اعضای جامعه آماری این پژوهش: «دوست قدیم و مجرم امروز، همواره در آخر شب به من پیام می‌داد. عمدتاً پیام‌های ارسال شده بعد از ساعت ۱۲ شب بود. او اینقدر به من در شب‌ها پیام می‌داد که یک بار بهش گفتم چرا روزها پیام نمی‌دهی؟ با این وجود، وی کماکان شب‌ها پیام می‌داد و من هم چون بهش دل بسته بودم، همراهش می‌شدم. وی در پیام‌های آخر شب همواره داستان‌های مستهجن برای من ارسال می‌کرد و از من می‌خواست تا وی را همراهی کنم».

۴-۱-۲. ارسال پیام صوتی

در این فرض نیز مرتکب به قصد تحریک هدف مورد نظر خود، پیام‌های صوتی هرزه‌نگارانه‌ای را ارسال می‌کند. با توجه به قابلیت تانگو در ارسال پیام‌های صوتی توسط کاربر، مرتکب می‌تواند در اتاق گفت‌وگو با قرار دادن دست خود بر روی یک قسمت مشخص، حرف زده و آن را برای مخاطب ارسال نماید. ارسال پیام صوتی هرزه‌نگارانه می‌تواند، متعلق به خود فرد نباشد؛ بلکه‌ای قسمتی از یک فیلم مستهجن باشد. در این حالت نیز بزه‌دیدگی جنسی زنان

محقق می‌شود. یکی از بزه‌دیدگان در این خصوص چنین گفت: «معمولاً بعد از تحریک کردن من، صدایش را ضبط می‌کرد و برایم می‌فرستاد. در این پیام‌ها، عمدتاً صحبت از روابط جنسی بود. وی از من می‌خواست که من هم جواب او را از طریق ویس (پیام صوتی) بدهم. من به هیچ وجه راضی به انجام این کار نبودم، اما وی دست بردار نبود».

۴-۱-۳. ارسال پیام تصویری

در این حالت مرتکب در قالب ارسال پیام تصویری به دنبال تحقق اهداف خود است. ارسال پیام تصویری در دو قالب ارسال عکس و ویدئو محقق می‌شود. در هر دو فرض مورد اشاره، مرتکب می‌تواند تصاویر و ویدئوهای هرزه‌نگارانه‌ای را از خود یا دیگری برای کاربر زن ارسال کند. به نظر می‌رسد، زمانی که زنان با مشکلاتی چون آزارهای خانگی، شکست عشقی، رابطه‌ی سرد با همسر و نظایر آن مواجه باشند، احتمال مشارکت آن‌ها در پدیده‌های هرزه‌نگارانه افزایش می‌یابد و در این راستا آن‌ها به صورت مشتاقانه و داوطلبانه در فرایندهای هرزه‌نگاری شرکت می‌کنند. به هر ترتیب، بزه‌دیدگی زنان در قالب حساب‌های کاربری حقیقی به رابطه‌ی مستقیم میان دو طرف در اتاق گفت‌وگو مربوط می‌شود.

۴-۲. بزه‌دیدگی جنسی در قالب حساب‌های کاربری غیرواقعی

بزه‌دیدگی جنسی در قالب حساب‌های کاربری غیرواقعی بدین نحو است که ابتدا فرد با کاربر زن دارای ارتباط دوستانه و حتی عاشقانه می‌باشد. این رابطه‌ی دوستانه و وجود اعتماد متقابل، موجب می‌شود تا کاربر زن، عکس‌های خصوصی خود را در اختیار فرد قرار دهد. پس از مدتی ممکن است رابطه‌ی میان این دو فرد، به دلایل مختلف، قطع شود. در این حالت و به‌ویژه زمانی که جدایی میان این دو فرد، همراه با دشمنی و عداوت صورت گیرد، احتمال بزه‌دیدگی جنسی در قالب حساب‌های کاربری غیرواقعی افزایش می‌یابد.

در این شرایط، مرتکب (مرد) با ایجاد حساب کاربری جدید به نام آن زن و قرار دادن عکس خصوصی و غیررسمی وی در نمایه، اولین بزه‌دیدگی جنسی علیه وی را به وجود

می آورد. در این شرایط، مرتکب در تنظیمات تانگو، نمایه را به صورت عمومی باقی می گذارد تا اطلاعات و عکس های فرد در اختیار همگان قرار گیرد. در این حالت، عده ای از سودجویان با مشاهده عکس خصوصی فرد و نمایه عمومی وی، درخواست های دوستی را برای وی ارسال می کنند و فرد، نه تنها تمامی آن ها را قبول می کند بلکه عکس های خصوصی خانم را در اختیار دوستان جدید قرار می دهد. حتی مرتکب به این امور نیز بسنده نمی کند و ممکن است، عکس های خصوصی را در قالب پست در اختیار همگان قرار دهد.

به عبارت دیگر می توان مدعی شد که نوع خاصی از جرایم جنسی در حوزه ی فضای سایبر در این حالت رخ می دهد. این حالت که از آن به قلب تصویر^۱ یاد می شود، ناظر بر حالتی است که تصاویر کاربر زن شبکه اجتماعی از آلبوم های شخصی وی گرفته می شود و برای اهداف هرزه نگاری با استفاده از قسمتی از عکس مانند سر یا نیم تنه از کمر تا سینه ها، مورد تغییر و دستکاری قرار می گیرد.

البته، ارتکاب جرم به نحو مورد اشاره با انگیزه های انتقام جویانه و سوء استفاده گرانه انجام می شود. در انگیزه ی انتقام، فرد به دلیل شکست در رابطه ی عشقی یا شنیدن پاسخ منفی از خانم برای رابطه جنسی و حتی ازدواج، اقدام به این عمل می کند. در برخی فروض دیگر نیز ممکن است فرد علیه زن مطلقه ی خود، اقدام کند. بر اساس شواهد موجود، شوهر سابق یک بزه دیده نام و اطلاعات شخصی موجود در کریگ لیست^۲ را به منظور انتقام گیری انتشار داد تا مردم بتوانند وی را برای یک رابطه ی جنسی داغ^۳ رزرو کنند. به محض انتشار اطلاعات، بزه دیده چندین تماس تلفنی از غریبه ها دریافت کرد. پس از اخطارهای لازم، مسئولان کریگ لیست موارد انتشار یافته را حذف کردند (هالدر؛ جیشانکار، ۱۳۹۳: ۹۸).

-
1. Morphing
  2. Craigslist
  3. Hot sex

با وجود این، ممکن است هدف مرتکب از انتشار عکس‌های خصوصی کاربر زن، سوءاستفاده مالی و معنوی باشد؛ بدین نحو که به بزه‌دیده اعلام نماید در صورت دریافت وجه (سوءاستفاده مالی) یا برقراری رابطه جنسی (سوءاستفاده معنوی)، اقدام به حذف پست‌ها و مسدود کردن حساب کاربری می‌کند.

۵. سازوکارهای پیشگیرنده از بزه‌دیدگی زنان در تانگو

با وجود مباحث پیش‌گفته و ظرفیت بالای تانگو در بزه‌دیدگی جنسی زنان، ارائه‌ی سازوکارهای پیشگیرانه در این قلمرو، ضروری است. با وجود آن‌که در مباحث جرم‌شناسانه، برتری راهبردهای پیشگیرنده‌ی غیرکیفری بر تدابیر کیفری ثابت شده است، اما کماکان برخی به دنبال مداخله‌های دولتی در زمینه‌ی منع استفاده از شبکه‌های اجتماعی از جمله تانگو هستند. به عقیده‌ی این عده تنها راه‌هایی از آثار مخرب استفاده از شبکه‌های اجتماعی، پالایش/فیلترینگ آن‌ها است. با وجود این به نظر می‌رسد که راهبرد مورد اشاره از یک سو، پاک کردن صورت مسئله است و از سوی دیگر، افراد قادرند به گونه‌های مختلف، فیلترینگ ایجادشده را دور بزنند. مشاهدات در حوزه‌ی فیلترینگ برخی نرم‌افزارها و شبکه‌های اجتماعی نشان می‌دهد که این پدیده موجب کاهش استفاده از این برنامه‌ها نشده است؛ بنابراین به نظر می‌رسد که توسل به سازوکارهای پیشگیرانه غیرکیفری با تکیه بر تدابیر آموزشی-آگاهی‌ساز به کاربران این شبکه‌ها، به نحو بهتر از بزه‌دیدگی افراد جلوگیری کند.^۱ بر این اساس پژوهش حاضر

۱. تدابیر آموزشی از این جهت از تدابیر آگاهی‌ساز تمییز داده می‌شوند که «آموزش» به منظور حداکثر اثربخشی آن باید در اوایل سنین بحرانی فرآیند توسعه شخصیت؛ یعنی کودکی صورت گیرد. درحالی که تدابیر آگاهی‌ساز در هر بازه زمانی و نسبت به اقبال مختلف جامعه می‌تواند بکار گرفته شود. قاعده کلی در فرآیند آموزش آن است که باید هم‌زمان با دوران کودکی، آغاز و در مراحل بعدی رشد تکمیل و ادامه یابد. در واقع فرآیند آموزش به مانند فرآیند رشد گیاه می‌ماند. در دوران کاشت بذر بیشترین نگهداری و مراقبت را نیازمند است اما در مراحل بعدی -اگرچه مرحله به مرحله- از شدت مراقبت کاسته می‌شود، اما ارتباط با آن قطع نمی‌گردد (جهت مطالعه بیشتر بنگرید به: رضوی فرد، بهزاد و محمد کوره‌پز،

پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی زنان در تانگو را در پرتو تدابیر غیر کیفری دارای اولویت می‌داند و از این رو به تحلیل این شاخص‌ها می‌پردازد.

۱-۵. نمایه‌ی خصوصی

همان‌طور که یافته‌های حاصل از مطالعات میدانی در این پژوهش نشان داد، یکی از دلایل اصلی بزه‌دیدگی جنسی زنان در تانگو، عدم رعایت حریم خصوصی توسط کاربران است؛ بنابراین به نظر می‌رسد که به موازات افزایش حساسیت زنان نسبت به رعایت حریم خصوصی در تانگو، از نرخ بزه‌دیدگی جنسی آن‌ها کاسته شود. از آن‌جا که زنان به دلایلی چون سواد کم، شور و شوق استفاده از تانگو و عدم آشنایی با قانون‌گاه‌های امنیتی این شبکه، اطلاعات خود را در اختیار تمامی افراد قرار می‌دهند، خود را به مثابه‌ی آماج مناسب جرایم جنسی معرفی می‌کنند.^۱

حسین، راهبردهای آموزشی - آگاهی ساز: ضرورتی پیش‌روی برنامه‌های کنترل انحرافات سایبری، فصل‌نامه کارآگاه، شماره ۳۲، ۱۳۹۴: ۹۳-۹۲).

۱. نظریه نقش‌انگزار بزه‌دیده توسط هانس فون هنتیک که در دهه ۱۹۴۰ معرفی شد، می‌تواند به‌خوبی رشد جرم سایبری بر ضد زنان را تشریح کند. این نظریه بیان می‌کند که بزه‌دیده ممکن است فعالانه یا منفعلانه، خود عامل شروع بزه‌دیدگی باشد. با تحلیل گونه‌شناسی جرایمی که در ارتباط با زنان در فضای سایبر روی می‌دهند و بررسی روندهای آن، مشاهده می‌کنیم که شتاب‌دهندگی فعال، هنگامی که زنان بزه‌دیده با آگاهی از سایت‌های دوست‌یابی یا سایت‌های بزرگسالان دیدن می‌کنند و اطلاعات واقعی خود را به «بازدیدکنندگان» از نمایه‌هایشان می‌دهند، خود زمینه جرایم سایبری را فراهم می‌آورند. ماجرا تا جایی پیش می‌رود که زنان از روی بی‌فکری در اتاق‌های گپ‌زنی عمومی برخط یا سایت‌های اجتماعی با غریبه‌ها دوست می‌شوند و اطلاعات زمانی-مکانی واقعی خود را افشا می‌کنند. این امر به‌خصوص در مواردی که تصاویر بزه‌دیدگان تغییر شکل یافته و نمایه‌های جعلی خود را در سایت‌های مختلفی که توسط آن‌ها ایجاد نشده می‌یابند، صدق می‌کند. چنین مزاحمت‌هایی که غالباً توسط مرتکب برای آزمودن دانش فنی بروز پیدا می‌کند که آن را شتاب‌دهندگی فعال می‌نامیم؛ زیرا در چنین مواردی غالباً دیده می‌شود که علی‌رغم هشدارهای مختلفی که توسط مقررات امنیت اینترنتی به‌طور کلی ارائه می‌شود و نیز نکات امنیتی که در راهبردهای سیاستی ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی وجود دارد، بزه‌دیده به‌واسطه بی‌پناه رها کردن خود در فضای سایبر، جرم را به‌سوی خود جلب می‌کند. شتاب‌دهندگی فعال همچنین هنگامی که بزه‌دیده تصمیم می‌گیرد تا با اتهامات لفظی در اجتماعات عمومی با مرتکب مبارزه کند، دیده می‌شود. با این حال، نظریه شتاب‌دهندگی فعال در مورد بزه‌های خاصی مثل تماشاگری جنسی صدق نمی‌کند. همچنین ما بزه‌دیده را به‌عنوان

از این رو به نظر می‌رسد که استفاده از تانگو و در عین حال، پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی، مستلزم آن است که زنان نسبت به رعایت حریم خصوصی خود حساس شوند. این امر مستلزم آموزش عمومی و همگانی است. البته باید به این نکته اشاره شود که اتخاذ راهبرد آموزش عمومی منوط به آن است که دولت‌ها نیز دغدغه‌ی حفظ حریم خصوصی شهروندان خود را داشته باشند. در برنامه‌های حفظ حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی، به طور عام و در تانگو، به طور خاص، به شهروندان و به ویژه زنان آموزش حفظ حریم خصوصی ارائه می‌شود. همان‌طور که در معرفی تانگو عنوان شد، نمایه کاربران در تنظیمات اولیه، عمومی است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که این عامل، یکی از دلایل اصلی بزه‌دیدگی جنسی زنان در تانگو است. از این رو جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی زنان در تانگو لازم است تا تمامی کاربران خانم، نمایه‌ی خود را به محض ورود، از حالت عمومی خارج و تبدیل به نمایه‌ی خصوصی کنند. با توجه به آن که در نمایه‌ی عمومی، تمامی کاربران قادرند همه پست‌های کاربران خانم را مشاهده و برای آن‌ها درخواست دوستی ارسال کنند، اعتماد زنان به افراد غریبه، آن‌ها را در معرض بزه‌دیدگی جنسی قرار می‌دهد؛ بنابراین در این شرایط، به نظر می‌رسد که بهترین راه، تبدیل نمایه‌ی عمومی به خصوصی است.

یک هویت مؤنث سرزنش نمی‌کنیم، بلکه آنچه نظر ما را جلب می‌کند، فقدان آگاهی و هوشیاری سایبری در بسیاری از زنان بزه‌دیده است که شتاب‌دهندگی فعال را تقویت می‌کند. بررسی گونه‌شناسی ما حاکی از آن است که اکثریت جرایم سایبری با هدف زنان، به سبب شتاب‌دهندگی انفعالی نیز روی می‌دهند. نمونه‌های شتاب‌دهندگی انفعالی را می‌توان در پرونده‌های جرایم تبعیضی/تنفری که به دلیل نگرش‌های بزه‌دیده در مورد فمینیست، صدمات عاطفی به دلیل روابط از هم‌گسیخته و غیره یافت که اغلب به سبب انگیزه‌های انفعالی خود بزه‌دیده روی می‌دهند. می‌توان دید که زنان بزه‌کار در فضای سایبر که به زنان حمله می‌کنند، به‌طور قابل توجهی هنگامی که آنان به خاطر اختلاف بر سر مسائل پیش‌پا افتاده اقدام به جنگ لفظی با بزه‌دیده می‌کنند، به دلیل شتاب‌دهندگی فعال روی می‌دهد. در موارد خاصی وقتی زن بزه‌دیده اقدام به رقابت بر سر ربودن دل یک مرد می‌کند، زنان بزه‌کار نیز به دلیل شتاب‌دهندگی‌های انفعالی تحریک می‌شوند (هالدر؛ جیشانکار، ۱۳۹۳: ۸۴-۸۳).

۲-۵. عدم قبولی درخواست‌های دوستی

بخش دیگر برنامه راهبردی غیر کیفری، عدم قبولی درخواست‌های دوستی است. چنانچه کاربر زن نمایه‌ی خود را تبدیل به نمایه‌ی خصوصی نکرده باشد، تمامی افراد می‌توانند برای وی درخواست دوستی ارسال کنند و پست‌های وی را ببینند. گرچه مشاهده‌ی پست‌ها و لایک کردن آن‌ها، خطر آن‌چنانی را برای زنان به وجود نمی‌آورد، اما قبول درخواست دوستی ممکن است آن‌ها را در معرض بزه‌دیدگی جنسی قرار دهد. از این رو به نظر می‌رسد که یکی از بهترین راه‌ها جهت پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی خانم‌ها، عدم قبولی درخواست‌های دوستی توسط کاربران زن است. بر اساس اظهارات یکی از اعضای جامعه آماری: «اگر می‌دانستم وی روزی مرا به خانه خود کشانده و آن عمل شنیع را با من انجام می‌دهد، هرگز درخواست دوستی‌اش را قبول نمی‌کردم. کاش هرگز درخواستش را قبول نمی‌کردم».

۳-۵. عدم ارسال تصاویر شخصی و غیررسمی به دیگر کاربران

یکی دیگر از بخش‌های این برنامه، عدم ارسال تصاویر شخصی و غیررسمی توسط زنان به دیگر کاربران است. در دنیای مجازی که عموماً افراد فرهنگ عدم صداقت را انتخاب می‌کنند، می‌توانند از طرق مختلف، اعتماد زنان را جلب کنند و با برانگیختن احساسات آن‌ها، عکس‌های غیررسمی و شخصی را از خانم‌ها دریافت کنند؛ بنابراین در پرتو این برنامه باید به خانم‌ها این نکته تذکر داده شود که اصل را بر بی‌اعتمادی قرار دهند و به هیچ عنوان، عکس‌های شخصی خود را در اختیار غریبه‌ها قرار ندهند. این امر نه تنها شامل عدم ارسال تصاویر در اتاق‌های گفت‌وگوی شخصی می‌شود، بلکه عدم پست کردن تصاویر را نیز در برمی‌گیرد؛ زیرا در شبکه‌ی تانگو افراد می‌توانند پست‌های دیگران را ذخیره نمایند.

یکی از بزه‌دیدگان در این خصوص چنین گفت: «پس از مدتی به او اعتماد کردم. از من خواست تا عکس‌های خصوصی‌ام را برایش ارسال کنم. من هم چند عکس برایش ارسال کردم ولی راضی نمی‌شد. عکس‌های جنسی مرا می‌خواست. با هزار و یک دروغ و فریب کاری که

انجام داد، در نهایت عکس‌های کاملاً خصوصی خودم را براش ارسال کردم. او هم شروع کرد به تهدید کردن. می‌گفت برای این که عکس‌ها را عمومی نکنم باید به خانه ما بیایی...».

۴-۵. استفاده از عکس‌های رسمی در نمایه

یکی دیگر از راهبردهای مورد اشاره در این برنامه بر این نکته تأکید می‌کند که خانم‌ها در نمایه‌ی خود از عکس‌های رسمی استفاده کنند. بر اساس شواهد موجود و همان‌طور که در نظریه‌ی شتاب‌دهندگی مطرح شد، استفاده خانم‌ها از عکس‌های غیررسمی در نمایه، جذابیت زیادی را برای سودجویان و سوداگران جنسی فراهم می‌کند و آن‌ها را نسبت به برقراری ارتباط تشویق می‌کند. با توجه به پیشرفت تلفن‌های همراه و وجود قابلیت‌های بسیار از جمله لمس صفحه‌گوشی و عکس‌برداری، ممکن است سوءاستفاده‌گران از طریق این فناوری، عکس فرد مورد نظر را برداشته و با جای‌گذاری چهره کاربر زن در عکس‌های مستهجن، وی را فردی فاحشه معرفی کنند. حتی در این فرض می‌توان این نکته را متذکر شد که خانم‌ها می‌توانند در نمایه خود از عکس‌هایی هم‌چون گل، منظره‌های طبیعی، ماه و ... استفاده کنند.

۵-۵. دقت در ورود به گروه‌ها و ترک زودهنگام گروه‌های نابهنجار

همان‌طور که مطرح شد یکی از شاخص‌هایی که ظرفیت تانگو را در بزه‌دیدگی جنسی زنان افزایش داده است، ورود بدون رضایت افراد به گروه‌های مختلف است. از این‌رو زنان می‌توانند توسط دوستان خود به شبکه‌های مختلف دعوت و برده شوند. این امر افزون بر آن که آن‌ها را در ارتباط با افراد جدید قرار می‌دهد، احتمال بزه‌دیدگی جنسی آن‌ها را افزایش می‌دهد. بر این اساس خانم‌ها باید به محض ورود به گروه‌های غریبه، از آن‌ها خارج شوند.

۶-۵. مسدود کردن افراد غریبه

یکی دیگر از راه‌های بسیار مهم که در حوزه‌ی پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی در شبکه‌ی اجتماعی تانگو به کار می‌آید، مسدود کردن افراد غریبه است. با وجود آن که این شبکه نمایه‌ی اولیه‌ی افراد را در حالت عمومی قرار داده است و به تمامی افراد اجازه می‌دهد تا با یکدیگر ارتباط داشته باشند، اما قابلیت مسدود کردن را نیز در اختیار مخاطبان خود قرار داده است. گرچه شاید بتوان مسدود کردن مخاطبان را راهبردی واکنش‌مدارانه توصیف کرد، اما ایده‌ی اصلی ما در این قسمت، مبتنی بر این پیش‌فرض است که فرد با مشاهده افراد غریبه در لیست مخاطبان خود، بلافاصله آن‌ها را مسدود کند. این حالت در عین حال که سازوکاری کنش‌محور محسوب می‌شود، می‌تواند از بزه‌دیدگی جنسی زنان ممانعت به عمل آورد.

برآمد؛

رشد شبکه‌های اجتماعی و استفاده روزافزون افراد از این شبکه‌ها، در کنار به وجود آوردن فضای تعاملی و گفت‌وگومحور، موجب افزایش نرخ برخی از جرایم نیز شده است. بزه‌های ارتكابی در این حوزه که در قالب جرایم سایبری تحلیل می‌شوند، گونه‌های مختلفی را دربرمی‌گیرند که از آن جمله می‌توان به کلاهبرداری اینترنتی، جعل عناوین و اسامی، سرمایه‌گذاری‌های جعلی اینترنتی، هرزه‌نگاری و بزه‌دیدگی جنسی زنان اشاره کرد. یافته‌های پژوهش‌ها نشان می‌دهد که یکی از جرایم معمول در فضای سایبر و شبکه‌های اجتماعی، قربانی شدن جنسی زنان است. در این راستا زنان به انحاء مختلف، بزه‌دیده‌ی جرایم جنسی واقع می‌شوند. ارسال پیام متنی، صوتی و تصویری در کنار ایجاد حساب‌های کاربری جعلی، به نام زنان، برخی از انواع بزه‌دیدگی‌های جنسی زنان را نشان می‌دهد.

یکی از شبکه‌های اجتماعی که احتمال بزه‌دیدگی جنسی زنان در آن محتمل‌تر از سایر شبکه‌های اجتماعی است، تانگو می‌باشد. در این شبکه افراد از طرق مختلفی هم‌چون جست‌وجوی نام، شماره تلفن، رایانامه، استفاده از قابلیت GPS و ... می‌توانند با اشخاص دیگر،

ارتباط برقرار نمایند. از این رو و با توجه به آن که به موازات افزایش برقراری ارتباط با افراد غریبه، امکان بزه‌دیدگی جنسی زنان افزایش می‌یابد، به نظر می‌رسد که تانگو، قابلیت بالایی جهت قربانی شدن جنسی زنان دارد. افزون بر آن، نمایه‌ی عمومی کاربران در تنظیمات اولیه، امکان یافتن کاربران زن از طرق مختلف، عدم نظارت اولیه‌ی شبکه تانگو در ارسال تصاویر و ویدئوها، عدم سازوکارهای مناسب جهت شناسایی هویت واقعی کاربران و ورود بدون رضایت به گروه‌ها، ظرفیت این شبکه را در حوزه‌ی بزه‌دیدگی جنسی زنان، افزایش داده است.

با وجود گزاره‌های فوق و اثبات ظرفیت بالای تانگو در بزه‌دیدگی جنسی زنان، راه‌حل چیست و چگونه می‌توان از بزه‌دیدگی زنان در این حوزه ممانعت به عمل آورد؟ به عبارت دیگر بهترین راه جهت پیش‌گیری از بزه‌دیدگی جنسی زنان در این شبکه کدام است و حمایت از رویکردهای زنانه از چه مسیری محقق می‌شود؟ شاید پاسخ ساده و در دسترس به این پرسش، فیلترینگ این شبکه باشد. بر اساس این نظر از آنجا که شبکه‌ی تانگو، ظرفیت بالایی در قربانی شدن جنسی زنان دارد، می‌توان با فیلتر کردن شبکه مورد اشاره، از نرخ بزه‌دیدگی جنسی زنان در این حوزه کاست. به اعتقاد ما و با وجود قابلیت بالای تانگو در قربانی شدن جنسی زنان، فیلترینگ این شبکه راه کار مناسبی در راستای حمایت از زنان نیست؛ زیرا از یک سو این اقدام، حذف صورت مسئله و نادیده انگاشتن حقوق شهروندی است و از سوی دیگر، افراد می‌توانند با نرم‌افزارهای ویژه، از فیلتر ایجاد شده عبور کرده و از این شبکه استفاده کنند. افزون بر آن در تمامی شبکه‌های اجتماعی، احتمال بزه‌دیدگی جنسی زنان وجود دارد و دلیل انتخاب تانگو به مثابه‌ی نمونه پژوهش در تحقیق پیش‌رو، ظرفیت بالای آن در قربانی شدن زنان بود؛ بنابراین با در نظر گرفتن این نکته که تمامی شبکه‌ها می‌توانند موجب بزه‌دیدگی جنسی زنان شوند، باید تمامی آن‌ها را فیلتر کرد؛ امری که چندان مناسب به نظر نمی‌آید. افزون بر این یافته‌های پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه جرم‌شناسی پیش‌گیری نشان می‌دهد که همواره سازوکارهای پیش‌گیرنده غیرکیفری اثری بهتر از راهبردهای پیش‌گیرانه‌ی کیفری دارد. از این رو به نظر می‌رسد که ارائه‌ی آموزش‌های لازم به شهروندان و به ویژه زنان در خصوص

استفاده از شبکه‌های اجتماعی با تأکید بر رعایت حریم خصوصی، بهترین سازوکار پیش‌گیرنده از بزه‌دیدگی جنسی زنان باشد. بر این اساس ایجاد نمایه خصوصی، عدم قبولی درخواست‌های دوستی، عدم ارسال تصاویر شخصی و غیررسمی به دیگر کاربران، استفاده از عکس‌های رسمی در نمایه، دقت در ورود به گروه‌ها و ترک زودهنگام گروه‌های ناب‌هنگار و مسدود کردن افراد غریبه از جمله راهبردهای پیش‌گیرانه‌ای هستند که نه تنها از قربانی شدن جنسی زنان ممانعت به عمل می‌آورند، بلکه امکان استفاده صحیح از این شبکه را نیز برای آن‌ها فراهم می‌کند.

فهرست منابع

- بهره‌مند، حمید؛ محمد کوره‌پز، حسین؛ سلیمی، احسان (۱۳۹۳)، «راهبردهای وضعی پیشگیری از جرایم سایبری»، آموزه‌های حقوق کیفری، شماره ۷: صص ۱۷۶-۱۴۷.
- دکسردی، والتر اس. (۱۳۹۴)، *جرم‌شناسی انتقادی معاصر*، ترجمه و تحقیق: مهرداد رایجیان اصلی و حمیدرضا دانش ناری، چاپ دوم، تهران: نشر دادگستر.
- رضوی‌فرد، بهزاد؛ محمد کوره‌پز، حسین (۱۳۹۴)، «راهبردهای آموزشی- آگاهی‌ساز: ضرورتی پیش‌روی برنامه‌های کنترل انحرافات سایبری»، فصلنامه کارآگاه، شماره ۳۲: صص ۸۴-۱۰۲.
- رنجبر، هادی و دیگران (۱۳۹۱)، «نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمایی برای شروع»، مجله علمی پژوهشی علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، سال دهم، شماره ۳: صص ۲۳۸-۲۵۰.
- محمد کوره‌پز، حسین (۱۳۹۳) *نیمرخ جنایی بزهکاران سایبری*، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه تهران (پردیس فارابی).
- مالجو، محسن (۱۳۸۸)، «تجاوز به محارم، زمینه‌ها، استراتژی‌های متجاوز و واکنش‌های بزه‌دیده»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۴: صص ۸۳-۱۱۴.
- محمدپور، احمد؛ رضایی، مهدی (۱۳۸۷)، «دراک معنایی پیامدهای ورود نوسازی به منطقه اورامان کردستان ایران به شیوه پژوهش زمینه‌ای»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره نهم، شماره ۱ و ۲: صص ۳۳-۳.
- ناصرآبادی، سید پاشا (۱۳۹۱)، *سخنرانی در: سمینار آموزشی پیشگیری از سرقت اطلاعات رایانه‌ای، قابل دسترسی در:*

[http://fad.tehran.ir/Default.aspx?tabid=163&articleid=3341&dnnprintmode=true&mid=631&SkinSrc=\[G\]Skins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=\[G\]Containers%2F_default%2FNo+Container](http://fad.tehran.ir/Default.aspx?tabid=163&articleid=3341&dnnprintmode=true&mid=631&SkinSrc=[G]Skins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=[G]Containers%2F_default%2FNo+Container)

- ویلیامز، ماتیو (۱۳۹۱)، *بزهکاری مجازی: بزه، انحراف و مقررات گذاری برخط*، برگردان: امیرحسین جلالی فراهانی و محبوبه منفرد، زیر نظر علی حسین نجفی ابرندآبادی، تهران: میزان.
- هالدر، دباراتی؛ جیشانکار، کی (۱۳۹۳)، *جرم رایانه‌ای و بزه دیدگی زنان: قانون‌ها، حقوق‌ها و مقرره‌ها*، برگردان: مهرداد رایجیان اصلی، حسین محمد کوره‌پز و احسان سلیمی، تهران: مجد.
- Boyd, D.M. and Ellison, N. (2007). “Social network sites: Definition, history, and scholarship”, *Journal of Computer-Mediated Communications*, 13, pp. 210–230
- Broadhurst, R., and Jayawardena, K. (2011). “Online social networking and paedophilia: An experimental research “sting””, In: K. Jaishankar (Ed.), *Cyber criminology: Exploring Internet crimes and criminal behavior*. FL: CRC Press.
- Chicago Magazine. (2011). "How CBBS and robot wisdom made the web as we know it". Retrieved September 6, 2013, from <http://www.chicagomag.com/Chicago-Magazine/The-312/February-2011/How-CBBS-and-Robot-Wisdom-Made-the-Web-as-We-Know-It/>
- Halder, Debarati and Jaishankar, K. (2011). “Online Social Networking and Women Victims”, In: Jaishankar, K. (Ed), *Cyber Criminology: Exploring Internet Crimes and Criminal Behavior*, CRC Press.
- Kooops, B., Leenes, R., Meints, M., van der Meulen, N., and Jaquet-Chiffelle, D. (2009). “A typology of identity-related crime: Conceptual, technical, and legal issues”. *Information, Communication & Society*, 12(1), pp.1–24.
- Marcum, Catherine and George E. Higgins (2014), *Social Networking as a Criminal Enterprise*, CRC press.
- Neondorf, Kimberly A. (2002). *the content analysis guidebook*, London, sage pub.
- Sargent, James D et al. (2001): *Marketing cigarettes in cinema films*, vol 357, No. 9249.
- Papacharissi, Z. (2009). “The virtual geographies of social networks: A comparative analysis of Facebook, LinkedIn and a SmallWorld”. *New*

Media Society, 11, 199. Retrieved June 15, 2013, from http://tigger.uic.edu/~zizi/Site/Research_files/VirtualGeographiesFacebook.pdf

- Sweney, M. (2012, August 3). "Facebook quarterly report reveals 83m profiles are fake". The Guardian. Retrieved on June 15, 2013, from <http://www.guardian.co.uk/technology/2012/aug/02/facebook-83m-profiles-bogus-fake>
- Wesch, M. (2009). "YouTube and you: Experiences of self-awareness in the context collapse of the recording webcam". Explorations in Media Ecology, 8(2), pp. 19-34.
- Wilson, R. E., Gosling, S. D. and Graham, L. T. (2012). "A review of Facebook research in the social sciences". Perspectives on Psychological Sciences, 7(3), pp. 203-220.

Analysis of the Sexual Victimization of Women in Social Networks: The Case Study of Tango

Hamidreza Danesh Nari¹ – Abbas Sheikhol eslami² – Hussein Mohammad Kourepaz³

(Received: 14/ 6/ 2016 - Accepted: 8/ 3/ 2017)

Abstract

The growth of information technology, use of internet and social communications by computer-oriented process cause to increasing using of social networks. Hence, the use of these networks has become a part of life style. Joining to social networks and communication with people thorough cyber communications can share the knowledge and professions. However, one of the most important effects of social networks is sexual victimization of women. Findings of this research reveal that one of the most important types of women victimization is a sexual victimization. Therefore, this research analyses the sexual victimization of women in Tango and evaluates the preventive measures. According to the findings, general profile, not paying attention to the privacy by users, finding users from several ways, no supervision on sending pictures and videos by Tango and loss of good mechanism to find offenders have increased the fallout of Tango concerning the sexual victimization of women.

Keywords: Sexual victimization, Social networks, Tango, Privacy, Using of GPS.

1. Ph.D. Student in Criminal Law and Criminology, Shahid Beheheshti University, Tehran, (Corresponding Author): hamid.danesh.n@gmail.com
2. Associate Professor in Criminal Law and Criminology, Azad University, Mashhad.
3. Ph.D. Student in Criminal Law and Criminology, Allameh Tabataba'i University, Tehran.